

Gert 4 apríl 2015

The Beatles og fleira. Pælingar höfundar.

Konráð Rúnar Friðfinnsson tók saman.

" Kæra Æska. Ég hef heyrt í útvarpinu nokkrar plötur leiknar frá nýrri táningahljómsveit, sem sagt er að hafi náð miklum vinsældum á Bretlandi og víðar. Ég held að hljómsveitin kalli sig The Beatles. Mér þætti mjög fróðlegt ef þú gætir sagt mér eitthvað um þessar nýju stjórnur og birt mynd af þeim. Svavar. " (Skrifað 1 febrúar 1964)

Fyrsta útgáfan af The Beatles í Hamborg.

Svar Æskunnar. " The Beatles er að verða vinsælasta táningahljómsveit í heimi um þessar mundir. Hljómsveitin samanstendur af 4 piltum. Fyrsti gítaristinn heitir John Lennon, 23 ára gamall. Hann fékk áhuga á tónlist á barnsaldri, þegar móðir hans gaf honum banjó. Seinna, þegar hann var eldri, fór hann í byggingarvinnu, og það fyrsta sem hann keypti sér var gítar, sem hann hékk yfir öllum stundum. Annar gítarleikari heitir Georg Harrison. Faðir hans var sjómaður, sem spilaði allar sínar frístundir á gítar. Georg fékk sömu ást á gítarleik og faðir hans. Þegar hann var búinn með skólann, hóf hann að læra rafmagnsverkfræði, en aðaláhugamál hans var gamall gítar, sem hann hafði orðið sér úti um - Þriðji gítaristinn nefnist Paul McCartney og trommuleikarinn, kom síðastur í hópinn, heitir Ringo Starr. The Beatles byrjuðu eins og flestar táningahljómsveitir að leika í litlum klúbbum, og gekk ekkert betur en hverjum öðrum. En dag einn villtist svo „stjörnuveiðari“ inn til þeirra og uppgötvaði þá. Honum sagðist síðar svo frá, að hann vissi í rauninni ekki, hvers vegna hann valdi þá. Þegar The Beatles koma fram, verður allt vitlaust. Fólk argar og stappar, veinar og skrækir,

sumir falla í yfirlið, og aðrir reyna allt, sem þeir geta, til þess að snerta þá. Þúsundir Beatles-klúbba hafa sprottið upp eins og gorkúlur, Beatles- föt eru ekki framleidd nærri nógu hratt til þess að fullnægja eftirspurn, rakarar eru skelfingu lostnir, því að unglíngarnir eru hættir að láta klippa sig. Blóðin í Bretlandi birtu nýlega eftirfarandi lýsingu: Þúsundir trylltra, öskrandi unglínga fleygja sér áfram, og reyna að brjótast í gegnum tvöfaldan hring lögreglunnar, en án árangurs. Lögregluþjónarnir snúa hökum við lýðnum, halda saman höndunum, og spyrna við af öllum kröftum. Aðrir lögreglumenn ryðjast um meðal unglínganna, ásamt sjúkraliðsmönnum, og draga þá upp, sem misst hafa meðvitund, og verið er að troða á. Óhljóðin eru ógurleg, og hvert áhlaupið af öðru er gert á lögreglumennina. Inni í hljómléikahöll standa fjórir unglíngmenn með hendur í vösum. Þeir eru óklyptir, hárlubbinn mikill og úfinn. Þeir eru annarlega klæddir, og fötin fá á sig jafnkæruleysislegan blæ og yfirbragð piltanna er. Þessir unglíngmenn eru ábyrgir fyrir ólátunum. Þeir eru ástæðan fyrir því, að þúsundir unglínganna missa stjórn á sér. " - (Skrifað 1 febrúar 1964)

BESTU PLÖTUR ÁRANNA 1960-1970	MEST SELDU PLÖTUR ÁRANNA 1960-1970
1. THE BEATLES: SGT. PEPPER'S LONELY HEARTS CLUB BAND (1967)	1. THE BEATLES: SGT. PEPPER'S LONELY HEARTS CLUB BAND
2. THE BEATLES: REVOLVER (1966)	2. THE SOUND OF MUSIC - ÚR SAMNEFNDRI KVIKMYND
3. THE DOORS: THE DOORS (1967)	3. THE BEATLES: WITH THE BEATLES
4. THE BEATLES: WHITE ALBUM (1968)	4. THE BEATLES: ABBEY ROAD
5. VELVET UNDERGROUND (1967)	5. SOUTH PACIFIC - ÚR SAMNEFNDUM SONGLEIK
6. THE BEACH BOYS: PET SOUNDS (1966)	6. THE BEATLES: BEATLES FOR SALE
7. BOB DYLAN: HIGHWAY 61 REVISITED (1965)	7. THE BEATLES: A HARD DAYS NIGHT
8. JIMI HENDRIX: ELECTRIC LADYLAND (1968)	8. THE BEATLES: RUBBER SOUL
9. THE BEATLES: ABBEY ROAD (1969)	9. THE BEATLES: WHITE ALBUM
10. VAN MORRISON: ASTRAL WEEKS (1968)	10. WEST SIDE STORY - ÚR SAMNEFNDRI KVIKMYND

The Beatles með yfirburða stöðu um mest seldu hljómplöturnar. Engin ný frétt þar á ferð.

Svona, ágæti lesandi, var svarið sem spyrjandi barnablaðsins Æskunnar Svavar að nafni fékk frá þessu ágæta og virta barnablaði í áratugi sem kom inn á flest heimili í landinu á þessum árum ætluðu börnum og unglíngum. Svarið er um atburði sem eru að gerast í heiminum og að fara af stað og menn hafa ekki enn áttað sig á hvað sé í gangi og hvert stefni og sjá ýmislegt athugavert við sem setur ráðsetta menn samfélagsins svolítið út af laginu. Er svo vel hægt að skilja þessar áhyggjur ekki vitandi í grunninn hvað sé í gangi. Óvissan fer verst með fólk sem og allir vita. Mikil atgangur í kringum eitt band sem milljónatugir dragast að og hrífast vekur auðvitað upp sín viðbrögð þó viðurkenning komi fram síðar á verkum fólksins sem allt þetta hófst með sem eru The Beatles.

Til að byrja með var þeim oft líst með orðum sem engum manni í dag dytti til hugar að nota er þessa snillinga ber á góma sem skipa hljómsveitina The Beatles nú á tímum. Slík er virðingin. En svona var skoðunin oft í þann tíð og á meðan allt sem þar var að gerast er enn í móðu og engin vissi í raun hvert myndi stefna né í hvaða átt að fara. Allt af sömu ástæðu. Henni að maðurinn metur samtíma sinn rangt og fær því ekki séð í hita leiksins og orðræðunnar gæðin fyrir þröngsýnni og fordómunum gagnvart því sem fyrir augun ber og

virðist við fyrstu sýn ekki vera neitt sérlega vel lyktandi. Allt sem er nýtt og birtist fólkinu óvænt sem það allt að því vaknar upp við að morgni dags vekur sín viðbrögð. og verður víst seint hægt að koma með öllu í veg fyrir svoleiðis. Vakning þessi, vakning var þetta, munum það, birtist samtíma sínum í óvenjulegum viðbrögðum ungmenna sem aldrei áður hafði brotist fram í veröldinni með þessum hætti og hljómsveitin The Beatles vakti ungiðið sem sá í þessu eitthvað fyrir sig að halda í og halda fast og vera sem næst. Þetta er staðreyndin um Bítlaæðið. Hvað á eftir mönnum kann að finnast um. Sem er annað mál og Álitin jafn mörg mönnum sem tjá sig. Allt vegna þess að fjórir ungir menn frá Bretlandi hófu að slá strengi gítara á sviðinu og þeytta húðir og syngja lagasmíðar bæði eftir sig sjálfa og aðra höfunda, eins og var hjá þeim í upphafi feril síns. Að því kom að þeir fluttu einvörðungu lög eftir meðlimi hljómsveitarinnar sjálfra og einkum Lennon og McCartney - sem svona urðu helsta vörumerki Bítlanna og umfram hina tvo. Að alltént sumra mati. Álitið á hljómsveitinni sjálfri og því sem hún stóð fyrir hefur allt saman breyst og keppist heimurinn enn við að verðlauna þá. Sem er vel skiljanlegt miða við veginn sem þeir ruddu tónlist dagsins. Vart er til sú mannvera í dag sem á sinn hátt tekur ekki ofan hattinn fyrir Bítlunum. Margt hjá okkur breytist sem og álitið þó fyrrum hafi verið út úr kú.

Meðlimir The Beatles þeir Paul McCarteny John Lennon, George Harrison og Ringo Starr voru mennirnir sem tilheyrðu ekki bara vinsælustu hljómsveitinni í þann tíð heldur voru með í að ýta fjölmörgu öðru úr vör. Þó með óbeinum hætti væri og eigin vinsældum og athygli sem svo aðrir á svipuðum stað fengu nýtt sér. Og til urðu fjöldinn allur af frábærum sveitum sem allar vildu vera þær sjálfar í því sem þær tóku sér fyrir hendur og líkjast Bítlunum sem sjálfir höfðu sömu hugsun. Þetta atriði er skemmtilegi hluti Bítlasögunnar sem því miður annar mórall er kominn upp í. Og er þá átt við sjálfan tónlistariðnaðinn sem of oft reiknar út í Krónum, Evrum og Dollurum en var ekki svo mikið um á þessu tímabili. Allavega ekki til vansa tónlistinni sjálfri og sköpunarkraftinn sem Bítlarnir leystu fram og menn taka undir að hafi gerst.

Manfred Mann. Kom hingað til lands og hélt tónleika. The Animals nutu mikilla vinsælda sem og The Searchers. Allt svokallaðar Bítlahljómsveitir.

Vissulega urðu margir af þessum músíkköntum sjöunda áratugarins flugríkir. En það allt saman kom til af gríðarlegri sölu hljómplatna frá þessum nýríku meðlimum þessarar og hinnar hljómsveitarinnar og var fólkið sem sat efst á bylgjunni á meðan hún reis hvað hæst og allt var í gangi og að gerast á sama andartaki og heimurinn undir. Og þannig bara var þetta. Bítlatíminn er einstakur fyrir margra hluta sakir. Til að mynda gerðist það að þrátt fyrir ógurleg öskrin, tilfinningarsveiflurnar í röðum aðdáenda Bítlanna, The Beatles voru sér á báti hvað það sérstaka mál áhrærði og aðrar sveitir sem þöldu þetta bara með eftirlíkingu hjá

sér miðað við allt kraðakið sem The Beatles urðu að þola. En ríkidæmi meðal hljómsveitarmeðlima margra hverja, svo við vindum okkur aftur að því, kom til af gríðarlegri sölu hjómplatna í plötubúðunum. Allir vita að gangi sala varnings vel hefur það eitt og sér tilhneigingu til að gera seljandann ríkan hver sem hann á eftir er. Mikil sala gefur fólki með öðrum orðum mikið í aðra hönd. Enginn leyndardómur að bak við það mál og ekkert nýtt sagt hér. Svona er markaðurinn. Hann annaðhvort tekur við eða hafnar.

Hið merkilega við það allt saman, það er ríkidæmi sumra hljómsveitarmeðlima, er sú staðreynd að þrátt fyrir öll þessi gildu peningaveski sem einkenndu þetta fólk sem við á að þá bitnaði það ekkert á tónlistinni sem slíkri, að séð verður. Hún hélt sig áfram við gæði sem var bæði vilji hlustenda og plötukaupenda sem og hinna sem útbjuggu verkið inn í hljóðverunum og framkölluðu á sviði á tónleikum. Erfitt var fyrir utanaðkomandi menn að fást neitt við þetta og gerðist þrátt fyrir ríkidæmi og fullt af Rollsum sem sumt af þessu fólki keypti sér án þess að sæist á veskinu vegna stríðar innkomu peninganna af fyrst og fremst gríðarlegri hljómplötusölu. Og sitjandi inn í þessum millabílum og Rollsum var gert svo vel við sig að ráðinn var einkabílstjóra. Margir bárust vissulega á. Því er ekki að leyna. Og hvað með það? Er ekki fjárráða fólk fjár síns ráðandi? Í bók höfundar jú. Allt þetta fólk komst til álna á skömmum tíma og sumir nefndu "Forríka unglina." Var ekki John Lennon með einkabílstjóra sem ók fyrir hann myndskreytta Rollsinum? Minnir að svo hafi verið. Hið góða við málið allt er að gæðin héldu velli og lifa sumpart enn með okkur og gleðja.

Kunnugleg andlit. Tveir meðlima The Beatles eru farnir. Þeir John Lennon og George Harrison. Blessuð sé minning þeirra. Paul McCartney og Ringo Starr eru eftir.

Málið við góða tónlist og það sem er áhugavert þarna er að hún hefur burði til að lifa lengi einfaldlega af því að vera góð músík. Sannleikurinn er að miklir gæðatímar voru í allri tónlistarsköpun á sjöunda og áttunda áratug seinustu aldar og breiddin gríðarleg í því sem menn sköpuðu á þessu árabili. Einnig er merkilegt á þessu tímabili hve menn reyndu að skapa sinni hljómsveit sérstakan tón og stíl og var um tíma þannig að maður þekkti hljómsveitirnar út úr bara af uppbyggingunni og hvernig verkið var unnið. Þetta atriði kom af þeirri ástæðu að vilja búa sér til sinn eigin stíl en láta ekki aðra um hann fyrir sig. Að þiggja góð ráða frá reynslunni er annað. Að binda sig við form og hefðir er sín hindrun fyrir hann og hana sem býr til tónlist. Betra er að standa bara og falla með sínu. Það er að segja vilji menn sjálfir. Um þetta atriði um sjöunda og áttunda áratug seinustu aldrar eru menn almennt sammála þó í engu sé kastað rýrð á eitt né neitt sem nú er gert í veröld tóna, söngva og útgáfu. Margt er ágætt og sumt frábært og inn á milli hrein listaverk. Skilst þó að öll

plötusala hafi dregist verulega saman í löndunum eftir að Internetið kom til sögunnar og allt þetta niðurhal inn á heimilunum sjálfum hófst. Þessu ber mönnum að mæta og finna leiðir. Fyrta skrefið er er að koma saman til skrafs og ráðgerðar. Eftir að samræður hefjast má vænta lausnar. Ekki á undan.

Ein leiðin er að auka sölu tónlistar og Netinu sjálfu og gera aðgengilegri og fólkinu gefinn kostur á að versla tónlist þar og á eftir sækja efnið í einum hvelli. Hver nennir í dag í öllum þessum hraða sem gildir og þolinmæði fólks við núllið daginn út og inn að bíða jafnvel nokkra daga eftir pakknum sínum? Enginn. Málið með niðurlagið má leysa og ættu þeir sem í hlut eiga að setjast niður og finna leið. Niðurstaða í málinu væri öllum til hagsbóta bæði rétthöfum sem og hinum sem vilja fá efnið til sín og gera með löglegum, einföldum hætti. Netið er þarna og sín staðreynd sem horfa þarf til.

Sjálfum er höfundur minnstætt hvað gerðist í tilviki snældunnar sem á sínum tíma olli titringi og var mörgum rétthafa, segjum tónlistar, erfið í skauti vegna allra yfirfæranna af hljómplötum yfir á kassettur. Lendingin var gjald sem tekið var af hverri seldri óáttekinni snældu sem fór í sérstakan sjóð hjá Félagi Texta og Lagahöfunda sem á eftir útdeildi úr sjóðnum til rétthafa samkvæm ákveðnum reglum sem giltu um það atriði. Og málið dautt. Minnst þess alltént ekki að upp hafi komið kurr eftir að málið fór í þennan farveg. Sama mætti gera um allt niðurhal af Netinu tengt tónlist og öðru efni höfundatengdu og gera í því ljósi að netnotkun er gríðarleg og niðurhal allskonar efnis komið til að vera. Við þessu ber mönnum að bregðast. Og allir fá sinn skerf.

En aftur að tíðarandanum á sjöunda og áttunda áratug seinustu aldar. Í ljósi tónlitarlegra gæða sem við urðum vitni að á þessum tíma skal engan undra þó þetta tímabil frá 1963 til svona 1978 sé að margra áliti eitt það allra blómlegasta í gervallri tónlistarsögunni bæði hér heima og erlendis. Einmitt vegna gróskunnar sem viðgekkst á þessu árabili sem menn voru með í og vildu sjálfir hafa í þessum farvegi og réðu öllu hvort héldist eða gæfi eftir en ekki svo mikið útgefendur eins var fyrir tíma Bítlanna og tók því miður aftur við er fram liðu stundir og er meira minna það sem gildir í dag.

Sköpunargleðin sem einkenndi þetta fólk sem framdi tónlist og tók upp hljómplötturnar í hljóðverum vítt og breytt um heiminn gerði að verkum að mörg laganna þykja ennþá eitt það besta sem tónlistarsagan þekkir.

Áhuginn á efni frá þessum árum í dag er ekki bara bundið við fólkið sem sjálf tó upplifði á eigin skinni glæsileikann og lifir í fortíðinni, eins og sumir vilja láta í veðri vaka að sé, heldur einnig kynslóðirnar sem á eftir komu án þess þó að hafa upplifað atburðinn eins þeir sem eldri eru fengu að gera. Það vitaskuld eru þvítík forréttindi í öllu svona löguðu og breytti öllu að fá sjálfur að soga tíðarandann í sig með andardrættinum og vera með í hringiðunni gegnum fjölmiðla sem talsvert fjölluðu um málið og flutti fréttirnar. Öll fjarlægð er eina og menn vita, afstætt hugtak eftir að sjónvarpið og kvikmyndin komst inn í líf fólks. Bítlæðið var útlokað án hjálprækninnar sem þegar var kominn til skjalanna.

Því má vel halda fram að lögreglulið borganna sem Bítlarnir komu fram í hafi verið hluti af merkilegri sögu The Beatles. Hlutverk lögreglunnar var að halda skikki á liðinu og grípa til aðgerða hvenær sem þörf var á er allt vildi um koll að keyra og leysast upp í tóma þvælu og vitleysu. Þetta var ástæðan fyrir að her lögreglu var ævinlega til taks hvar sem The Beatles mættu. Og gerðu af ærinni ástæðu. Reynslan undafarið hafði einfaldlega sýnt með órækum sönnunum að gæsla lögreglu væri nauðsýnleg. Sögur um að krakkagrey træðust undir í ólgunni og hasarnum í kringum strákanna í The Beatles urðu lögreglumenn að bregðast skjótt við og leysa úr af því einu að vera aðilinn sem sæi um málið og hefði getu og burði til verksins í svona aðstæðum sem komu upp og þegar þær komu upp. Vel gat nefnilega gerst í þrengslunum og mitt í þvögunni að unglingur missti fótanna og fætur hinna sem eftir stóðu træðu á. Við svona lögðu brást lögregla og sjúkraliðar og gerðu með því að ryðjast inn í þvöguna og draga manneskjuna upp og hlúa að skelfdum unglingum sem þannig var leystur úr sínu helsi. Svona lagað var einn fylgífiskur heimsókna piltanna Bresku þó ekki hafi verið mikið sagt frá akkúrat þessu máli og aðstoð lögreglu og sjúkraliða sem allir voru til taks ef eitthvað út af bæri, eins og alltaf getur gerst í hita leiks. Að lenda í gólfinu innan um alla þessar troðandi og iðandi fætur og geta ekkert gert af þrengslunum hefur verið allt annað en skemmtilegt að lenda í sem meðlimir The Beatles réðu sjálfir engu um né heldur báðu um. Fólkið bara mætti og gerði sjálfviljugt. Og það bara gerðist sem gerðist.

Einnig er áhugavert að skoða að lítil og engin slys urðu á fólki þrátt fyrir allan þennan gríðarlega ágang í kringum The Beatles. Við sjáum að þáttur lögreglunnar var meiri og haldbetri en fram hefur komið til þessa er þetta sérstaka mál er skoðað. Vera lögreglunnar hvar sem Bítlarnir komu fram segir okkur líka að skipulagið í kringum ferðalög Bítlanna hefur verið nokkuð og lögreglu borganna tilkynnt um hvernig því væri háttað. Að öðrum kosti hefur hún ekki getað gert viðeigandi ráðstafanir. Af myndum að ráða frá þessum ferðum The Beatles kemur vel fram þessi mikli hópur lögreglumanna með hjálma og útlítandi eins og óeirðarlögregla sem býst við hasar. Merkilegt sem og hitt hve allt fór samt vel fram þrátt fyrir öskur, hlaup fólks fram og til baka og ágang sem á sér enga hliðstæðu.

Um einkennismerki Bítlasögunar má vel segja að sé þessi öskur fólksins á áheyrenda pöllunum á meðan hljómleikar The Beatles stóðu yfir. Þeim lauk minnir 1966. Eftir þann tíma komu The Beatles ekki fram á sviði opinberlega og einbeittu sér að hljóðversvinnu. Í eðli tónlistarmanna og listamanna almennt er að leika sína tónlist fyrir áheyrendur og fá til baka viðbrögð úr sal af verkinu sjálfu og hlýtur að vera markmiðið.

Sett hér fram til gamans og vonandi einnig lítilsháttar fróðleiks.

Kveðja KRF.

Plaggat í tenglum við útgáfu Anthology- safns The Beatles í kringum 1995. Kapparnir í öllu sínu veldi. Einstakt band.